

Василь Кушнір:

«В історії міста Сарни є чимало маловідомих моментів, якими можна здивувати»

Кажуть, історія – занадто серйозна справа, щоб довірити її історикам. Розуміться у ній, означає бути вправним аналітиком, мати відповідні знання в політиці й культурі, вміти знаходити причинно-наслідкові зв'язки. Якщо до цього всього додати ще трохи історичного фанатизму, то отримаємо опис нашого співрозмовника – Василя КУШНІРА. Про минуле рідного краю, те, як збирає інформацію та екземпляри з минулого, спілкуємось із депутатом Сарненської міської ради, активним жителем райцентру, хорошим сім'янином і людиною, яка знає і вивчає історію Сарненщини.

«Світovid». Це кольорове видання демонструвало тодішнє життя поляків у місті: була бібліотека, десь біля СЗМТК, стадіон, де проводили заходи. Якщо подивитись, як жила молодь, виглядають жінки і чоловіки, то складається враження, ніби їх вчора знято. Це фото, де зображені машини, собаки, полювання, кораблі, поїздки, одяк, зубні пастки, усі блага цивілізації.

Окрім теоретичних знань, наскільки мені відомо, Ви ще й розумієтесь на старовинних речах та історичних знахідках, так?

ти щось із музею на обмін, адже віддаю туди постійно якісь речі, чи матеріальну плату. На сьогоднішній день захоплення історією жодним чином не впливає на моє фінансове благополуччя. От, наприклад, метричні книги, які передав музею з нагоди професійного свята, як і всі історичні знахідки, мають ціну. Якщо їх продавати на сайтах, ціна однієї десь до тисячі гривень, за декілька – більше. Проте, якщо ці книги потрапили до мене, то продати їх неправильно і нелогічно. Важливо, щоб вони зберігалися у Сарнах.

винні предмети шукають традиційним історичним методом – розкопки. Чи проводили їх у нашому місті? Що цінне вдавалось знайти?

- На території Сарн неодноразово відкопували тіла німців, угорців, італійців. Нещодавно розкопали остани залізничника, звернулись до мене для визначення, з якого історичного періоду тіло. Вивчивши латунну кокарду, яка залишилась, зробив висновок, що це працівник Південно-Західної залізниці царського періоду.

- Василю Миколайовичу, чому Вас так зацікавило минуле?

- Історією цікавився з дитинства. Наша сім'я завжди цінувала минуле. Від рідних дізнався, що колись, за царя, була Немовицька волость, і, наскільки мені відомо, мій дід був там секретарем. Я свого часу став секретарем Сарненської міської ради (каденція 2002-2006 рр.). Доводилось працювати в культурному напрямку, тому все, що пов'язане з історією рідного краю, його популяризацією, було, зокрема, і моїми обов'язками.

- А пам'ятаєте, з чого почали вивчати історію місто?

- Так, тоді став співпрацювати з колективом «районки», зокрема з Василем Сосюком оцифрували численні старовинні музейні фото. Також із Валентиною Александрович іздали до міських старожилів, які багато чого розповіли, надали інформацію усно й ділилися фотографіями, що пізніше також оцифрували. Через мої руки пройшло багато світлин, пов'язаних із різноманітними подіями Сарн, їх тисячі. Зазвичай знімки можна знайти на різних аукціонах, іноземних сайтах. Вони дуже інформативні, тому відшукувати їх важливо.

Тоді з'явилась можливість, і відчув гостре бажання зберегти нащадкам історію Полісся, бо з роками вона забувається, а знання банально пропадають.

- То який саме часовий відрізок чи територію Ви досліджуєте?

- Чіткого історичного періоду не назву. Просто подобається саме місто Сарни, його історія. Насправді є дуже мало людей, які можуть поділитись такими відомостями.

- А які основні джерела історичної інформації, адже володієте фактами очевидців, яких вже давно немає в живих?

- Маю багато друзів, які теж підтримують розвиток історії. З ними обмінюємось новою цінною інформацією. Зараз багато чого можна знайти в Інтернеті. Наприклад, прерогатива збереження пам'яті про Другу світову війну відійшла, очевидно, Російській Федерації. Там зберігають потужні архіви, які оцифрували. І кожен може у вільному доступі зайти і знайти будь-яку інформацію про історичну постать, солдата, воєнну подію прямо з дому чи офісу. Так само можна почитати про поляків і євреїв.

Був здивований, що євреї ще в 1961 році видали товстезну книжку «Сарни». Сарненці, які цікавляться історією або займаються чимось дотичним професійно, мали б знати про її існування. Фактично ж про неї в Сарнах випадково дізнались позаминулого року від однієї єврейки. Зараз видання доступне в онлайн-режимі Нью-Йоркської бібліотеки. Щоправда, написана книга івритом, а англійською переклад тільки половину.

Попадалась мені ще гарна книжка «Сарни», видана у Броцлаві, здається. В ній йшлося про польський прикордонний загін, якому підпорядковувались військові з'єднання, частини, застави, але сама центральна база розташовувалась у Сарнах. А костел будували в 30-х роках минулого століття як воєнний гарнізон. Як бачите, літератури є багато.

- А чи є якісь складності в тому, щоб відшукати таку інформацію самостійно?

- Хіба в тому, що дані про Сарни розкидані в Україні і навіть світі. Адже місто в довоєнні часи належало до різних рангів управління. До революції це була Волинська губернія з центром у Житомирі, всю інформацію того періоду існування Сарн потрібно шукати там. З 1920-го до 1930-го року ми були в складі Поліського воєводства з центром у Бrestі. А головним містом Волинського воєводства вже після 1930-го року був Луцьк. У 1939-1940-их роках, коли утворили нові області на території Західної України, центр перемістили в Рівне. Тобто маса документів зберігається в різних архівах.

- Розкажіть про те, яким же було Полісся колись за Вашими дослідженнями?

- Багалі наш край – Полісся – дуже-дуже бідний. Люди тут було важко: ні деревини, ні одягу, ні роботи. Про це детальніше описано в книзі «Полішукки» Бориса Шведя, адже, на мою думку, це зразок історії нашого краю польського періоду. Люди масово виїжджали в Америку, Аргентину на заробітки. Дивно, але мало що змінилось за багато років. Поруч із бідними полішукками в Сарнах жили люди з достатком. Колись мені попалась підшивка польського журналу

У колекціонванні досить добре розбираюся, можу ідентифікувати річ, визначити, з якого історичного періоду і яка її ціна на ринку. Наші люди збирають усе: від гудзиків, наклеюнок, а ще гільзи, чашки, статуєтки, голки, військові предмети, реміні, пражки, значки, портсигари, підстаканники, ук-

- Як вдається відшукувати старовинні речі?

- Люди часто самі дзвонять і пропонують купити. Наприклад, знайомий, який перебирає сміття, навіть там можна знайти щось цікаве. В одного чоловіка купував табличку з назвою вулиці, а потім випадково побачив коромисло, яке

Здається, минулого року товари знайшов поблизу озера Християнське (Селянське) металощучаєм енкаоліон – стародавній хрест, який складається з двох половин. Серединку його заповнюють мошани святих. Він датується мінімум XV-XVI століттями. Він же якимось у лісі знайшов срібну надламану фібулу. Ця застібка на пласк десь із V-VI (!) століть. Тоді ще навіть християн не було, а на нашій території проживали варварські племена. Дуже приємно, що саме ми віднайшли фібулу, є конкретна локація знахідки, а не десь в Інтернеті викупили. Багато монет XVII-XVIII століть знаходять люди дорогою до Березинці, цьому є просте історичне пояснення – там були торгові шляхи, ринки.

- Як, на Вашу думку, повернути увагу до історії рідного краю?

- Останнім часом організують музеї в навчальних закладах, це вже великий плюс для популяризації історії міста. Але рівень культури та ставлення до музейної справи, історичних постатей дуже низький, на жаль. Нам є чому почититись у закордонних аналогах. Моя дружина була в Англії, де на одне маленьке графство, завбільшки як четвертина Сарн, припадало більше десяти музеїв. У них настільки гарне оформлення, абсолютно все працює, діє. Експонати в робочому стані, а не просто шматок матеріалу, на який потрібно дивитись. Проте, зрозуміло, що вони приватні, їхні власники добре заробляють, тому залучають кошти, щоб привабити відвідувачів, дивувати їх.

Насправді є багато експонатів навіть недової історії, періоду СРСР, які можуть вразити молодих людей. Наприклад, так званий звуковий лист – скрима. Надавала така послуга у фотоательє: говорите в мікрофон, вс записують на носії, туди клеять фотографію, кладуть у конверт і відправляють. Ніби було не так давно, але який яскравий прообраз. І таких речей дуже багато: інструменти, верстати, калькулятори, перші комп'ютери, телевізори, радіо... Тому потрібно трохи зусиль, щоб зацікавити молодь, а зробити це є чим.

Тетяна КОЛЯДКА.
Фото Василя СОСЮКА.

раїнські сорочки... З того вартісного, що знаходжу, собі залишаю статуєтки фарфорів, маю їх чимало. Саме зараз колекціоную, але потім, звичайно, передам у музей, таблички з назвами вулиць, які справді були в місті. Більшість із них уже переіменовані. Але є назви, що збереглися ніні, наприклад, нещодавно придбав з вулицю Королєнка.

- Придбали? Ви їх купуєте за власні кошти?

- А нічого не віддається за дарма. Інколи витрачаю на це дуже багато заощаджень. Під час останньої поїздки в Польщу купив Тульський самовар XIX століття в хорошому стані. Ще знайшов до воєнну статуєтку, там же придбав обгортки з халви царського періоду.

- Що, окрім задоволення, отримуєте від дослідження історичного минулого міста?

- Важко сказати, чи маю з того зиск. Більшість думають, якщо людина цим займається, значить, обов'язково повинна мати вигоду: взя-

також презентував музею. Ніби проста річ, але мені на Поліссі вперше втрапила. Подкопи знайти вартісний екземпляр допомагають працівники пунктів прийому металу. Саме там знайшов старовинний фотоапарат. Дивує те, що музей, який так давно функціонує, раніше не мав фототехніки такого типу, яка здивувала навіть музейних працівників, не кажучи вже про відвідувачів.

- А чи є у Вашій колекції речі, які шкода віддавати?

- Зрозуміло, що не всі речі дарую, бо в них різна історична цінність і вартість. Вважають, що іконки не продають, а передають церквам, тому їх переважно залишаю собі. Інколи можу лишити деякі медалі чи ордени, рідше – монети. Маю багато коштиних настінних годинників. Знаю людину, в якій ще досі висить старовинний годинник царського періоду з гирею, дуже рідкісний і дорогий. У нас нечасто такі речі трапляються, приміром, у Польщі легше знайти.

- Зазвичай рідкісні й старо-